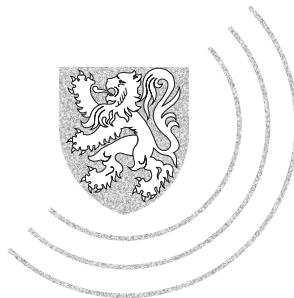

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2001-2002

27 maart 2002

HOORZITTING

over de trekkende bevolking in het kader van het gelijkekansendecreet

VERSLAG

**namens de Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid
uitgebracht door de heer André Van Nieuwkerke**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Gilbert Vanleenhove.

Vaste leden :

de heer Jos De Meyer, mevrouw Veerle Heeren, de heren Luc Martens, Gilbert Vanleenhove ;

de heer Julien Demeulenaere, mevrouw Claudine De Schepper, de heren André Moreau, Gilbert Van Baelen ;

de heren Pieter Huybrechts, Julien Librecht, Joris Van Hauthem ;

de heren Lucien Suykens, André Van Nieuwkerke ;

de heer Ludo Sannen ;

de heer Dirk De Cock.

Plaatsvervangers :

mevrouw Wivina Demeester-De Meyer, mevrouw Brigitte Grouwels, mevrouw Mieke Van Hecke,

mevrouw Ingrid van Kessel ;

de heren Frans De Cock, Karel De Gucht, André Denys, Cis Schepens ;

mevrouw Marijke Dillen, mevrouw Marleen Van den Eynde, de heer Roland Van Goethem ;

mevrouw Hilde Claes, de heer Robert Voorhamme ;

de heer Frans Ramon ;

de heer Kris Van Dijck.

INHOUD

	Blz.
1. Toelichting door de heer Ludo Knaepkens, directeur European Federation for the Education of the Children of the Occupational Travellers (EFECOT)	4
2. Uiteenzetting door mevrouw Pat Holmes, directrice van het West Midlands Consortium Education for Travelling Children, Birmingham (Groot-Brittannië)	5
3. Vragen van de leden en antwoord van de sprekers	8
4. Uiteenzettingen door mevrouw Lut Jacobs, verantwoordelijke opvolging onderwijs aan zi-geunerkinderen regio Leuven, en door de heer Georges Delforge, kermisexploitant	9
5. Vragen van de leden en antwoord van de sprekers	10

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid organiseerde op dinsdag 19 maart 2002 een hoorzitting over de trekkende bevolkingsgroepen in het kader van het aangekondigde gelijkekansendecreet. Aan deze hoorzitting namen de volgende sprekers deel :

- de heer Ludo Knaepkens, directeur European Federation for the Education of the Children of the Occupational Travellers (EFECOT) ;
- mevrouw Pat Holmes, directrice van het West Midlands Consortium Education for Travelling Children, Birmingham (Groot-Brittannië) ;
- mevrouw Lut Jacobs, verantwoordelijke opvolging onderwijs aan zigeunerkinderen regio Leuven ;
- de heer Georges Delforge, kermisexploitant.

De heer *Gilbert Vanleenhove*, voorzitter, situeert de aanleiding van de hoorzitting. Artikel 8.9 van het aangekondigde gelijkekansendecreet handelt over onderwijs aan de trekkende bevolkingsgroepen. De verhoging van de gelijkekansindicatoren voor trekkende leerlingen tot 1,5 in het lager onderwijs en een gelijkaardige regeling in het secundair onderwijs zou volgens sommigen niet de beste regeling zijn. Omwille van deze reden werden deskundigen uitgenodigd om hun ervaringen toe te lichten.

1. Toelichting door de heer Ludo Knaepkens, directeur European Federation for the Education of the Children of the Occupational Travellers (EFECOT)

De heer Ludo Knaepkens : In alle lidstaten van de EU zijn er trekkende bevolkingsgroepen. Het gaat over zeer diverse groepen : binnenschippers, circus- en kermisgezinnen, seizoenarbeiders, woonwagbewoners, zigeuners, Roma en Sinti –reizend en/of sedentair.

Twee belangrijke aspecten bemoeilijken onderwijs aan kinderen uit dergelijke gezinnen : hun mobiliteit – regionaal, nationaal en soms zelfs internationaal – en de sociale en culturele diversiteit. Reguliere onderwijsvoorzieningen kunnen onvoldoende aan hun behoeften tegemoet komen, daarom moeten alternatieven garantie op kwaliteit bieden.

Er zijn een aantal internationale verdragen en bepalingen die de rechten van en onderwijs aan trekkende bevolkingsgroepen regelen. Vooreerst zijn er twee resoluties van de Europese raad van onderwijsministers van mei 1989, die een aantal aanbevelingen geven aan de lidstaten en de Europese Commissie over degelijk onderwijs aan trekkende bevolkingsgroepen.

De algemene verdragen over de rechten van de mens en de rechten van het kind zijn onverminderd van toepassing. In 1999 werd op de Europese raad in Lissabon over sociaal welzijn en de bestrijding van armoede, een traject uitgestippeld voor de bestrijding van de sociale uitsluiting van kinderen.

Ook de Raad van Europa formuleert al twintig jaar aanbevelingen over dit onderwerp.

De organisatie van het onderwijs voor de trekkende bevolking verloopt in Europa volgens sterk uiteenlopende modellen. Zij variëren van zeer specifieke voorzieningen tot integratie in de reguliere voorzieningen. Het Nederlandse systeem van mobiele scholen voor circus- en kermiskinderen vormt al meer dan vijftig jaar een voorbeeld van het eerste model. Uiteraard is ook open, flexibel afstands-onderwijs belangrijk voor deze doelgroep.

De mogelijkheden die nieuwe technologieën in dit verband bieden worden thans nog uitgetest. Het is overigens voor elk model van belang dat men bijzondere aandacht besteedt aan mechanismen, structuren en strategieën voor overleg met de doelgroep. Men moet ten slotte oog hebben voor de evoluties binnen de diverse groepen. Zij zijn immers noch socio-economisch, noch cultureel onveranderlijk. Op dit moment vragen zij bijvoorbeeld zelf met aandrang om specifieke mogelijkheden inzake volwassenenonderwijs en beroepsopleiding. Dat wijst erop dat de groepen geëvolueerd zijn. Zij slagen er niet meer in om iedereen van hun groep op te nemen in hun arbeidsmarkt.

Wij stellen u twee uitgewerkte Europese voorbeelden voor. Het eerste komt uit Duitsland, meer bepaald uit Nordrhein-Westfalen. Het zou aanvaankelijk voorgesteld worden door de heer Martin Teige van het ministerie van Onderwijs in Düsseldorf, maar hij is verhinderd. De regio is vergelijkbaar met België voor wat betreft oppervlakte en inwoneraantal.

In 1990 startte het ministerie van Onderwijs er met een specifiek project, gericht op de reizende circus- en kermiskinderen. Er werden Stuttpunktschule en Stammschule aangewezen. Die laatste nemen de

individuele leerling op en behartigen de opvolging, ook als hij tijdens een reisperiode elders les volgt.

Het leerlingvolgsysteem werkte met een Schultagebuch. Daarin konden de leerkrachten feedback geven. Tevens werden speciale curricula ontwikkeld, evenals specifiek lesmateriaal. De scholen die de leerling tijdens het reizen tijdelijk opnemen, konden beroep doen op de eerder genoemde steunpunten. Alle betrokken scholen kregen extra lestijden en leerkrachten voor hun bijdrage.

In 1994 werd het project geëvalueerd door de universiteit van Essen. De resultaten van het project bleken rampzalig te zijn. Geen enkel van de verwachte resultaten werd ook werkelijk bereikt. Vele scholen bleken niet op de hoogte te zijn van de bedoelingen van het ministerie. Zij hielden geen rekening met het voortgaande leerproces van de leerlingen.

Sommige scholen weigerden zelfs het speciaal ontwikkelde lesmateriaal te gebruiken. Zij voelden zich ook overbevraagd. Na overleg met de universiteit werden bijsturings- en begeleidingsmaatregelen uitgewerkt. De eerste daarvan was ondersteuning van de leerkrachten door specifieke bijscholing.

Er werd gesteld dat deze scholen alleen functioneren voor de reizende bevolkingsgroepen als ze werken in een netwerkverband. Het ministerie installeerde een specifieke website om de scholen te ondersteunen, en om de leerkrachten en de vertegenwoordigers van de sector te informeren. Vanaf 1999 beantwoordde het project steeds meer aan de verwachtingen die het ministerie in 1990 had. Er werd gekozen voor een gecoördineerde aanpak en er werd een beroep gedaan op mobiele leerkrachten. Die kregen de opdracht om het overleg met de scholen te ondersteunen door gerichte informatie te geven en om een schakel te vormen tussen de sector en diegenen die onderwijs verstrekken (leerkrachten of scholen).

Dit is een illustratie van het project dat in 1990 in Nordrhein-Westfalen is opgestart, dat in 1994 is bijgestuurd tot tevredenheid van de doelgroep. Mevrouw Pat Holmes zal het voorbeeld uit Groot-Brittannië toelichten.

2. Uiteenzetting door mevrouw Pat Holmes, directrice van het West Midlands Consortium Education for Travelling Children, Birmingham (Groot-Brittannië)

Mevrouw Pat Holmes : De streek waarover we het hebben, is gelegen in het hart van Engeland. Het gaat om dertien tot veertien lokale regeringsgebieden met twee tot drie miljoen inwoners. Birmingham is de tweede grootste stad van het Verenigd Koninkrijk en daarnaast zijn er dichtbevolkte stedelijke en industriële gebieden omgeven door landelijke gebieden.

Het is nuttig om te bekijken welke beslissingen inzake voorzieningen voor de trekkende bevolking de lokale regering heeft genomen. Vanaf 1973 voerde men een open-deurbeleid op het vlak van het onderwijs. Als de kinderen van de trekkende bevolking gebruik willen maken van de scholen, is dat geen probleem. Er waren geen voorzieningen voor kinderen die moeilijk toegang hadden tot het reguliere onderwijs. In de jaren '60 organiseerden liefdadigheidsorganisaties informele onderwijsprojecten voor de trekkende bevolking. Hun activiteiten legden de nadruk op het feit dat het formele onderwijsstelsel de trekkende bevolkingsgroepen uitsloot. Ook de directeuren van de scholen en de overheid bevoegd voor onderwijs waren het daarmee eens.

Er werd gedurende twee jaar een onderzoeksproject opgestart. Daarin werden onder meer de diversiteit van de bevolkingsgroepen, de mobiliteitspatronen binnen de trekkende bevolking en de behoeften onderzocht. De resultaten van het onderzoek toonden aan dat er geen gecoördineerde aanpak was en dat het open-deurbeleid maar weinig vooruitgang boekte.

De reizende bevolking werd op verschillende niveaus uitgesloten. Sommige families reisden ver en verloren contact met de dienstverlenende overheden. Andere gezinnen reisden dan weer frequent, af en toe of seizoensgebonden. Door de voorzieningen van de vrijwilligersprojecten werd de negatieve impact van het aparte onderwijs op de kinderen onderstreept. Ook werd gewezen op de behoefte aan gecoördineerde diensten en op het feit dat er een link met de dienstverlenende overheden nodig is.

De directeurs van de scholen aanvaardden de resultaten van het onderzoek. Men was het eens dat er een inhaaloperatie nodig was om de reizende kinderen naar de normale schoolprogramma's te krijgen. Ze gaven toe dat de scholen gericht waren op sedentaire bevolkingsgroepen en niet aangepast waren aan de trekkende bevolking.

Er was een opvolgingssysteem nodig. Er diende een transfersysteem te bestaan zodat continu leren mogelijk werd. De ouders hadden ondersteuning nodig en er diende een link te zijn met andere dienstverlenende overheden, zoals bijvoorbeeld de gezondheidszorg. Sommige dokters weigerden immers om trekkende kinderen te onderzoeken omdat ze geen vaste verblijfplaats hebben. De directeurs waren het erover eens dat een gedeelde verantwoordelijkheid noodzakelijk was. In 1995 werd het West Midlands Consortium Education for Travelling Children opgericht.

De structuur van de dienst was zeer belangrijk voor het optreden van het consortium. Aan de top stonden de dertien onderwijsoverheden van de West-Midlands. De leiding zou berusten bij Wolverhampton. De coördinator is verantwoordelijk voor de verslaggeving aan de lokale overheden. De diensten zelf bestaan uit de adviesleerkrachten, maatschappelijke assistenten, personeelsleden van de gezondheidsdiensten en het administratief team, dat een belangrijke rol speelt bij het doorgeven van de resultaten van de kinderen. Al deze elementen werkten in partnerschap met de scholen en de lokale overheden.

Op basis van een afgesproken formule betalen de dertien lokale onderwijsoverheden 48 procent van de totale kostprijen en de nationale overheden 52 procent.

Er werden ook nationale doelstellingen vastgelegd. De diensten moeten jaarlijks rapporteren over de bereikte resultaten aan de regionale managementgroep. Er waren ook lokale plannen en ook daarover moeten de diensten rapporteren.

Het algemene doel van de diensten was de reizende kinderen een ongehinderde toegang te verlenen tot de scholen en sociale uitsluiting te voorkomen. Deze opdracht gold vanaf het kleuteronderwijs tot de leeftijd van zestien jaar. De diensten dienden ook informatie te verstrekken over verdere studiemogelijkheden. Ze moesten ondersteunende netwerken oprichten voor de ouders die hen moesten helpen om voorrang te geven aan het onderwijs van hun kinderen en die contact moesten opnemen met de familie wanneer die nood heeft aan andere

vormen van dienstverlening. Er werden ook strategieën uitgewerkt om de continuïteit te verzekeren. Dat kon gaan over informatie over transportorganisaties op een ogenblik dat de ouders zich op een afgelegen plaats bevonden of om het verstrekken van uniformen voor de kinderen. In het Verenigd Koninkrijk zijn kinderen immers verplicht een uniform te dragen. Kinderen die geen uniform hebben, worden soms uitgesloten. Bovendien worden de onderwijsresultaten van de kinderen genoteerd en doorgespeeld.

Voor de ondersteuning van de scholen spelen de experts een belangrijke rol. Deze mensen kennen de cultuur en de waarden van de reizende bevolking en ze weten hoe ze rondreizen. Ze kunnen de leerkrachten informeren en opleidingen verzorgen. Ze kunnen de schoolprogramma's afstemmen op situatie van deze jongeren die gekenmerkt wordt door regelmatige onderbrekingen van de schoolloopbaan. Het zijn ook kwaliteitsleerkrachten. Ze geven zelf les aan deze kinderen en vormen zo een voorbeeld voor de andere leerkrachten. Ze ondersteunen de school ook inzake afstandsonderwijs op het niveau van de basisonderwijs.

Er zijn ook goede contacten met het nationale netwerk. In 1980 werd namelijk een nationale organisatie van reizende leerkrachten opgericht met de bedoeling de kinderen van de reizende bevolking te ondersteunen. Er werd ook contact opgenomen met het Europese netwerk. Sinds de jaren '80 werken de regionale en de nationale organisatie samen met EFECOT. Wij zijn de stichtende leden. We hebben meegewerkt aan projecten voor afstandsonderwijs voor reizende kinderen. We werken ook samen met het nationale ministerie voor onderwijs. De bedoeling achter het uitbouwen van netwerken is dat het uitwisselen van ervaring en het opbouwen van goede contacten met de ouders en hun vertegenwoordigers. Deze samenwerking was een belangrijke troef.

Voor de ondersteuning van de ouders en de scholen kunnen we niet alleen rekenen op het nationale en het Europese netwerk, maar ook op de collega's van het regulier onderwijs. We delen de informatie ook met de collega's uit de gezondheidszorg en uit andere overheidsdiensten.

In de West-Midlands werken we jaarlijks met ongeveer 2.000 kinderen. De coördinerende diensten zorgen ervoor dat de gezinnen vertrouwen kunnen hebben in het onderwijs. De kosten en de verantwoordelijkheden worden gedeeld met de lokale overheden, die daardoor ervaring krijgen in het vervullen van hun wettelijke verplichtingen. Ze

krijgen het gevoel dat het geld dat ze uitgeven, goed besteed is. Ze zijn fier over de resultaten.

In onze gemeente hebben we meer dan honderd jaar ervaring met het reguliere onderwijs. Met het onderwijs aan de reizende bevolking hebben we echter hooguit vijftientig jaar ervaring. Het model dat we hebben ontwikkeld, is echter de moeite waard, ook al kunnen we niet alle vragen beantwoorden en zijn er nog veel verbeteringen mogelijk.

De heer Ludo Knaepkens : Straks zullen we dieper ingaan op de concrete werking in Vlaanderen. Tot nu toe wordt deze vorm van onderwijs eerder projectmatig en niet op een gestructureerde manier aangepakt. Door deze projecten heeft men echter heel wat ervaring kunnen opbouwen. Op basis daarvan kunnen we beoordelen wat kan functioneren en wat niet.

Het ontwerp van decreet gelijkekansenbeleid biedt een unieke kans op een degelijk kwaliteitsonderwijs op alle niveaus, dat geïntegreerd is in het gewone onderwijs. Het is een uitdaging en een innovatie. Dit moet worden aangepakt met een degelijk stappenplan, gekoppeld aan een evaluatie. Er moeten pedagogische en onderwijsorganisatorische maatregelen worden genomen. Drie punten vinden we daarbij zeer belangrijk. Het geheel kan enkel functioneren als er ernstig wordt geïnvesteerd in de ondersteuning van de doelgroepen, door middel van overleg, contacten en toeleidingsmaatregelen. Ook scholen en leerkrachten moeten ondersteund worden.

Ankerscholen en opvolgingsscholen moeten als een netwerk functioneren. Er moet aandacht besteed worden aan de uitwisseling van ervaringen. Een degelijk en aangepast leerlingvolgsysteem is een noodzaak. Omdat de mobiliteit toeneemt, moet afstandsonderwijs mee onder de aandacht worden genomen. Ten slotte moet er een goede communicatie met de onderwijsoverheid worden opgezet. Er moeten duidelijke doelstellingen worden geformuleerd : alle betrokkenen moeten van elkaar weten waar ze naartoe willen. Daarom is een coördinerende dienst nodig die het leerplichtonderwijs van de trekkende bevolking ondersteunt.

De voorzitter : Ik begrijp perfect dat u een noodkreet slaakte toen u dit ontwerp van gelijkekansen-decreet las. In Duitsland en Groot-Brittannië reikt het systeem inderdaad veel verder. Daarom is het goed dat u hier vandaag kan gehoord worden.

3. Vragen van de leden en antwoord van de sprekers

De heer Gilbert Van Baelen : De trekkende bevolking zal voor de eerste maal als specifieke bevolkingsgroep erkend worden in een decreet. Hoe moeten volgens u het leerlingvolgsysteem en het afstandsonderwijs gecoördineerd worden ? U pleitte voor een coördinerende dienst. Hoe moet die volgens u functioneren : moet hij netoverschrijdend werken en moet hij ondergebracht worden bij de administratie ? Hoe ver staat het vandaag met het leerlingvolgsysteem van het afstandsonderwijs ? Gaat het om een regulerende markt ?

De heer Ludo Knaepkens : Als we het leerproces willen volgen van leerlingen die tijdens één schooljaar verschillende scholen aandoen, moeten niet alleen de diverse leerkrachten onderling maar ook leerkrachten en ouders feedback kunnen uitwisselen. Met de nieuwe technieken kan een leerkracht in een mum van tijd worden geïnformeerd, bijvoorbeeld via het Internet. Projecten in het buitenland hebben aangetoond dat die nieuwe communicatietechnieken een toegevoegde waarde hebben voor het leerlingvolgsysteem.

De twee grote problemen bij de meer traditionele aanpak van het afstandsonderwijs zijn dat zelfstandig leren een hoge graad van motivatie vergt, wat bij jonge leerlingen niet zo evident is, en dat de leerling vaak wekenlang op feedback moet wachten. Dankzij de nieuwe media kan de interactie aanzienlijk worden verhoogd.

Het is aangewezen dat de coördinerende dienst voor de diversiteit van de scholen functioneert – hij is moeilijk te koppelen aan één onderwijsnet -, eventueel vastgeklonken aan een publieke overheid zoals in Groot-Brittannië. Hij moet ook kunnen functioneren om het afstandsonderwijs op te volgen.

De regulerende markt speelt inderdaad mee. Men kan zeer vlug de reispatronen van de bevolkingsgroepen in kaart brengen : die worden immers bepaald door de beroepsbezigheden.

De heer André Van Nieuwerkerke : Wordt ICT veralgemeend gebruikt voor de trekkende bevolking ? Is er daarvoor genoeg geld ?

Ook binnen deze doelgroep zullen er ongetwijfeld leerlingen met leerstoornissen zijn. Dat maakt de zaak nog complexer. Mevrouw Holmes sprak ook over het maatschappelijk werk dat met het onder-

wijs moet kunnen interveniëren. Hoe verloopt dat concreet ?

Om hoeveel kinderen gaat het in Vlaanderen ?

Mevrouw Pat Holmes : ICT is duur : voor het onderwijs in het algemeen en voor de trekkende bevolking in het bijzonder. Dankzij Europese subsidies kon het West Midlands Consortium projecten realiseren die ons bij de overheid argumenten leverden om de meerwaarde van ICT te bewijzen. We begonnen op een bescheiden manier : we maakten onze leerkrachten vertrouwd met het gebruik van ICT.

De nieuwe technologieën moeten makkelijk toegankelijk zijn en aanzetten tot zelfstudie. Gelukkig hebben verschillende van onze doelgroepen ingezien dat deze technologieën hen ten goede kunnen komen bij het zakendoen, waardoor ook de interesse om hun kinderen ermee te laten werken, groter wordt.

Wij hebben middelen aangetrokken om het mogelijk te maken dat jongeren bij hun voorbereiding op de examens van het secundair onderwijs een beroep doen op ICT. Wij willen aantonen dat ICT onontbeerlijk is voor een kwalitatief en voortdurend leeraanbod. Ook het nationaal departement van Onderwijs buigt zich momenteel over de mogelijkheden van ICT voor het afstandsonderwijs.

De heer Ludo Knaepkens : De kostprijs is inderdaad belangrijk, maar het hoeft geen betoog dat ICT bij de begeleiding van leerprocessen heel wat mogelijkheden biedt. Het risico is ondertussen groot dat de reizende bevolkingsgroepen de trein van de kennismaatschappij en nieuwe technologieën missen.

Het decreet op de gelijke kansen kan hieraan iets doen, maar moet daarbij wel rekening houden met de grote onderlinge verschillen tussen de doelgroepen : zij vertonen niet allemaal evenveel interesse voor ICT. Zo is de interesse van de kermissector de voorbije vijf jaar sterk toegenomen, terwijl de Romzigeuners zich daar niet mee bezighouden. De doelstellingen in het decreet moeten dan ook worden gerelateerd aan die onderlinge verschillen.

De aanschaf van ICT vraagt om zware investeringen. We zijn erin geslaagd met middelen van de European Space Agency (ESA) een pilootproject met satellietcommunicatie op te zetten, waarvan de resultaten momenteel worden geïmplementeerd door het Britse ministerie van Onderwijs. Een deel van de algemene middelen van ESA, die onder

meer afkomstig zijn van Vlaanderen en België, zouden moeten worden voorbehouden voor onderwijs. ESA heeft immers heel wat ervaringen met satellietcommunicatie, en heel wat circusmensen, kermislui en binnenschippers beschikken over satellietschotels. De potentie is er, maar in de praktijk verloopt dit nog niet altijd even vlot.

Er bestaan 1.200 Belgische gezinnen van binnenschippers en 1.200 Vlaamse kermisgezinnen. In België zijn er zes circussen, die alleen een kleine hechte groep vertegenwoordigen.

De heer Dirk De Cock : Ik kan me voorstellen dat het overleg met de verschillende doelgroepen niet altijd evident is. Hoe beslist u wie u wanneer zal spreken ? Welke taal wordt trouwens gehanteerd bij het digitaal contact met Romzigeuners ? Zorgt dat niet voor heel wat problemen ?

Mevrouw Pat Holmes : Wij hebben natuurlijk het voordeel van onze jarenlange ervaring. In het begin zijn we zeer pragmatisch tewerk gegaan, door bij verschillende mensen uit onze doelgroepen persoonlijk op bezoek te gaan, in hun winterverblijf of tijdens het rondtrekken in onze streek. Uit deze directe persoonlijke contacten met kleine entiteiten is het vertrouwen gegroeid dat wij hen effectief een handje konden helpen bij hun contacten met overheidsdiensten. Ze weten nu dat wij hen kunnen vertellen op welke voordelen ze aanspraak kunnen maken en dat wij hulp bieden bij het onderbrengen van hun kinderen in lokale scholen.

Door dit vertrouwen kwamen wij in contact met de representatieve organisaties voor onze doelgroepen, waardoor we nu onder meer spreken met de nationale vertegenwoordigers van alle circusouders.

De band is nu zo sterk dat we niet alleen een jaarlijkse vragenlijst sturen naar scholen en overheidsdiensten om te peilen naar de mate van efficiëntie en toegankelijkheid van onze diensten, maar ook onder meer naar de gemeenschappen van zigeuners.

De heer Ludo Knaepkens : Bepaalde bevolkingsgroepen zijn sectoraal goed georganiseerd en dat maakt het gemakkelijker om overleg te plegen. In het Verenigd Koninkrijk verschijnt regelmatig een Contactboek waarin rondtrekkende ouders voor elke regio een contactpersoon terugvinden.

De nieuwe communicatietechnologie kan ons helpen, mits we telkens rekening houden met de mo-

gelijkheden en beperkingen van de verschillende groepen.

4. Uiteenzettingen door mevrouw Lut Jacobs, verantwoordelijke opvolging onderwijs aan zigeunerkinderen regio Leuven, en door de heer Georges Delforge, kermisexploitant

Mevrouw Lut Jacobs : Ik zal het voornamelijk hebben over de onderwijsprojecten in de regio Leuven, over de coördinatie en over de problemen waarmee wij geconfronteerd worden. Eigenlijk zijn onze problemen vergelijkbaar met die van de vorige sprekers : de bevolking trekt rond en wij botsen op de grenzen van onze regio.

Alles is begonnen toen de gemeente Holsbeek er twee voltijdse leerkrachten bij kreeg voor een project met zigeuners die op een woonwagenvak in de buurt verbleven. Toen na vijf jaar nog maar twee kinderen school liepen, was het duidelijk dat zo'n project absoluut geen garantie was dat de kinderen ook naar school zouden gaan. Samen met de stad Leuven zijn we toen op zoek gegaan naar de reden waarom de trekkende bevolking zich geremd voelt.

Vijf jaar geleden hebben wij de coördinatie op ons genomen van de drie scholen die bereid waren zigeunerkinderen te ontvangen. Twee van die scholen krijgen daartoe inmiddels extra middelen. Al gauw merkten we dat de scholen en de leerkrachten eigenlijk niet klaar zijn om zigeuners op te vangen. We moesten dus niet alleen maar coördineren, maar ook ondersteunen. Het opbouwwerk moest in de eerste plaats de scholen steunen opdat de zigeunerkinderen er welkom zouden zijn.

We hebben vervolgens de schoolteams opgeleid en samen het hele proces geanalyseerd. Sommige kinderen kwamen niet omdat ze geen schoenen hebben. De leerkracht moet dan duidelijk maken dat een deel van het gezinsbudget gebruikt moet worden voor zaken die nodig zijn om onderwijs te volgen.

Vaak kwam het erop neer dat zigeunerkinderen niet aanvaard werden omdat ze niet mee gingen op schoolreis of naar het zwembad. De leerkracht moest hun ouders er dus van overtuigen een zwembroek of een broodtrommel te kopen. Niet eenvoudig want dergelijke woorden bestaan niet in hun taal.

Leerkrachten moeten dus niet alleen het leerproces ondersteunen, maar ook de omgeving van het

kind schoolvriendelijker maken door middel van informatie.

We hebben het proces ook samen met de zigeuners geëvalueerd. Ook in die evaluatie speelden de leerkrachten een belangrijke rol. Ze hebben voor foto's gezorgd. Zigeuners wisten bijvoorbeeld niet dat onze scholen ook kleuters opvangen. Het kwam er vaak op neer onwetendheid weg te werken. Ten slotte heeft een stuurgroep met pedagogische adviseurs en vertegenwoordigers van de CLB's, de netten en OCMW's geprobeerd een omvattend beeld te schetsen.

Het resultaat is dat we nu 31 kinderen hebben die op regelmatige basis regulier onderwijs volgen. In september gaat voor het eerst iemand naar het middelbaar onderwijs. Ze moeten wel iedere morgen met de bus opgepikt worden, maar eigenlijk is dat niet meer dan een stap : vroeger gingen ze niet naar school, vervolgens kwamen ze steeds te laat en nu worden ze 's morgens opgepikt. Zo worden hun ouders ook verplicht een deel van de verantwoordelijkheid te nemen. De kleuters gaan nog niet allemaal naar school en als ze dat doen, doen ze dat pas vanaf vier jaar.

De leerkrachten zijn daarin geslaagd door nauw samen te werken met de mensen die op de woonwagenvakken werken. Een coördinerende dienst moet de zigeuners laten weten wie de contactpersonen binnen onze gemeenschap zijn. Zonder zo'n dienst halen onze financiële inspanningen niets uit.

Het grote probleem waarmee wij kampen is dat er geen link is tussen de verschillende regio's. De zigeunerkinderen trekken voort en wij raken ze kwijt. Daarom moeten we zorgen voor coördinatie tussen de ankerschool in Leuven en de ondersteuningsscholen in andere gemeenten. Alleen maar voor ankerscholen zorgen is zinloos omdat er dan geen link wordt gelegd met het volledige netwerk. Het begrip ankerschool is alleen maar van belang om te bepalen welke school subsidies krijgt.

Scholen een weging van 1,5 toekennen, betekent dat de scholen extra middelen krijgen zonder dat een doelgroepenbeleid gevoerd wordt. Al onze inspanningen om de taak van de leerkrachten uit te breiden, dreigen op die manier verloren te gaan. Als de scholen hun inspanningen beperken, onderbreekt de toeleiding. We krijgen dus extra leerkrachten, maar geen leerlingen.

Eigenlijk is onderwijs maar een klein deel van onze taken. Er moet een professionele coördinatie komen voor onderwijs.

De voorzitter : Hoe wordt uw project gefinancierd ?

Mevrouw Lut Jacobs : Twee scholen krijgen voor het project over Rom-integratie geld van het departement Onderwijs. Ik werk voor de stad Leuven en wij begeleiden woonwagenbewoners ook voor onder meer arbeid en huisvesting. De laatste vijf jaar hebben we extra aandacht geschonken aan onderwijs, maar we kunnen deze inspanning niet blijven volhouden. Wij organiseren vorming voor leerkrachten, maar ook leerkrachten uit andere provincies komen naar deze vormingssessies. Dat is onze taak niet. Vlaanderen heeft een coördinerende dienst nodig.

De heer Georges Delforge, kermisexploitant : Kermisexploitanten hebben vooral problemen om onderwijs te vinden voor hun kleine kinderen. Vanaf acht jaar kunnen de kinderen naar het internaat. Daar zijn enkel een aantal praktische problemen : de lessen zouden pas mogen beginnen om 11 uur op maandagochtend omdat pas dan alle kinderen aanwezig zijn.

Vaak verlaten de kinderen de school op 16 jaar. Op die leeftijd hebben ze nog geen les gehad in sociale wetgeving en voldoen ze niet aan de voorwaarden van het handelsregister. Daarom zou het goed zijn als ze vanaf 14 jaar de sociale wetten kunnen bestuderen.

5. Vragen van de leden en antwoord van de sprekers

De heer Gilbert Van Baelen : De doelgroepen zijn zeer divers. Trekken alle zigeuners rond ?

Mevrouw Lut Jacobs : Alle kinderen in de projecten trekken een deel van het jaar rond. Als ze in andere steden zijn, gaan ze niet naar school.

De heer Dirk De Cock : Volgen de verschillende groepen vaste trekroutes ? Dan zou de ankerschool protocollen kunnen afsluiten met de scholen op deze route.

Mevrouw Lut Jacobs : Ze volgen voor 80 procent vaste trekroutes. Ook de kermisexploitanten volgen een jaarlijkse route langs de verschillende grote kermissen. Een coördinerende instantie zou de routes in kaart kunnen brengen, afspraken maken met verschillende scholen, doelstellingen per bevolkingsgroep opstellen, een stappenplan uitwerken, enzovoort. Leerkrachten moeten zich op het leerproces concentreren en kunnen al die taken niet vervullen.

De heer Gilbert Van Baelen : De problemen van de trekkende bevolkingsgroepen bestaan uit verschillende aspecten. Als de nieuwe lidstaten zullen aansluiten bij de EU, zullen de problemen alleen maar toenemen. Is het niet beter om een algemene coördinerende dienst op te richten en niet een dienst die enkel bevoegd is voor onderwijs ?

Mevrouw Lut Jacobs : Dergelijke diensten bestaan al, maar hun werking moet nog op punt gesteld worden. Ik werk voor een integratiedienst, die de belangen van de woonwagenbewoners in de stad moet verdedigen. Er zijn voldoende algemene diensten maar een specifieke coördinatie voor onderwijs ontbreekt. Dergelijke dienst moet instaan voor informatie en vorming en kan afstandsonderwijs organiseren en coördineren tussen de scholen. In het ontwerp van decreet wordt verwezen naar plaatselijk overleg. Dat behelst meer dan enkel onderwijs en kan ook de andere problemen van de doelgroep bij de discussie betrekken.

De heer Pieter Huybrechts : Wat zijn de mogelijke oplossingen voor de opvang van kleuters en peuters ?

De heer Georges Delforge : Toen ik klein was, gingen Les Dammes Patronesses in de steden de kleine kinderen van de kermisexploitanten op. In Parijs organiseerden ze zelfs een reizende school. Recent was er in Antwerpen gedurende twee jaar kleuteropvang op 2 of 3 kilometer van de kermis. In Nederland zijn er op de grote kermissen zelfs woonwagenscholen.

Een bijkomend probleem is dat, waar woonwagens vroeger op de kermis zelf stonden, ze nu vaak twee of drie kilometer verder staan.

In de winter is er geen probleem. De kinderen gaan dan naar de lokale kleuterschool op de plaats waar men verblijft. Tijdens het kermisseizoen is het anders. Daarvoor leerde ik 50 jaar geleden in Frankrijk de oplossing van de mobiele woonwagenklasjes kennen. In Nederland bestaan zij nog altijd.

De heer André Moreau : Komen de 31 Roma-kinderen naar wie mevrouw Jacobs verwees, allemaal uit de stad Leuven of uit de hele regio ?

Mevrouw Lut Jacobs : Ze komen allen uit de stad. Leuven is immers de enige gemeente in de regio die over faciliteiten voor de opvang van zigeuners beschikt. Wel is het zo dat ze worden opgevangen in scholen die over de hele regio verspreid zijn.

De heer André Moreau : De Roma die in Kessel-Lo school liepen, werden na een negatieve inspectie overgeplaatst naar 2 of 3 andere scholen. Is nu alles in orde met de onderwijsverstrekking aan deze kinderen ?

Mevrouw Lut Jacobs : Dat moet u aan de inspectie vragen. Men moet wel beseffen dat de ontevredenheid school in het aantal kinderen dat regelmatig de lessen volgde. Daardoor moest men te veel leerkrachten inzetten voor te weinig kinderen. Sinds wij de zaak zijn gaan coördineren is er nog maar één probleemgezin. Alle andere kinderen zijn nu regelmatige leerlingen, omdat de verwarring verdwenen is. De ouders weten nu van wanneer tot wanneer een schooljaar loopt, wat de verplichtingen zijn enzovoort. Vroeger pakte elke school het op zijn manier aan. Dat begrepen de betrokken ouders niet.

De heer André Moreau : Zijn er ook illegalen bij die groep ? Die vraag staat wel los van het recht op onderwijs.

Mevrouw Lut Jacobs : Het zijn allen Belgen. Zij verblijven hier al generaties. Roma die vluchteling zijn uit een ander land, vormen een ander, apart geval. Omdat zij illegaal moeten overleven, schuift het schoolprobleem naar de achtergrond. Zij zitten overigens vast in huizen, zij trekken niet rond in België. Het probleem van het onderbroken leerproces bij de kinderen is daar anders. Men moet steeds een goed onderscheid maken, op grond van omgevingsanalyses en dergelijke. Voor sommige zal dan bijvoorbeeld blijken dat ICT een uitweg biedt, voor andere niet.

Mevrouw Pat Holmes : Het komt erop aan uit te maken wie de verantwoordelijkheid moet dragen voor het ontwikkelen van de organisatie die de coördinatie op zich neemt.

In onze West-Midlandservaring werd de context bepaald door de wettelijke plicht van de lokale overheden om aan alle kinderen onderwijs te verstrekken. Onze organisatie kon niet anders dan samenwerken met alle andere betrokkenen : volksgezondheid, sociale diensten, milieu en gezondheid, onderwijs en welzijn, gemeentelijk onderwijs, soms ook de politie. De actoren beïnvloeden elkaar in de richting van wenselijke structurele en strategische veranderingen. De politiek van de lokale overheden werd consistent doordat de deskundigen werden bijeengebracht in een interagency group. Door de coördinatie daarvan gingen alle actoren zich identificeren met dezelfde doelstelling, namelijk om van de betrokken gezinnen onafhankelijke en

zelfbewuste gebruikers van de openbare dienstverlening te maken.

De heer Ludo Knaepkens : De regeling voor de kinderen van binnenschippers is leerzaam voor wat het probleem van het kleuteronderwijs betreft. In de Antwerpse haven gingen de kleuters vroeger naar school in een zogeheten ligplaatsklasje. Dat verzorgde het kleuteronderwijsaanbod dichtbij de doelgroep. Maar de bedrijfscontext veranderde. De vaarroutes werden langer en gingen elkaar sneller opvolgen. Daardoor kan men de kleuters veel moeilijker van boord naar school brengen. Er moet voortaan dus meer nadruk gelegd worden op aangepast afstandsonderwijs, waarbij de winterschool als ankerschool kan fungeren. De Franse mobiele scholen bestaan overigens nergens meer in dat land.

De heer Georges Delforge : Het gaat wel degelijk om de kleuterscholen. Wij willen immers vermijden dat we dergelijke jonge kinderen naar een internaat moeten sturen. Vanaf een bepaalde leeftijd is dat geen probleem en zelfs een goede manier om het gewone leerproces te doorlopen. Maar niet voor peuters. Ik ken niemand die werkt met afstandsonderwijs of ICT. Men stuurt zijn kinderen naar een internaat, maar de kermisexploitanten die de grote foren aandoen, hebben niets voor de periode die daaraan voorafgaat. De voorplaatsen in de steden zijn tegenwoordig immers enige kilometers verwijderd van de woonwagens. Maar voor de periode na het internaat is er geen probleem. Vanaf 16 jaar is men rijp om het vak te leren in de praktijk.

De kinderen gaan alleen in de winter naar school en ze vinden dat heel plezant.

De heer André Moreau : De leerplicht duurt tot 18 jaar. De heer Delforge stelt dat jongeren die in het vak willen stappen, niet voldoen aan de voorwaarden om een handelsregister te openen. Het komt erop aan dat ze de juiste vakken, zoals bedrijfsbeheer, moeten kiezen. In bepaalde scholen worden alleen dergelijke vakken onderwezen.

De heer Georges Delforge : Mijn zoon is tot 16 jaar naar school geweest en heeft een handelsregister kunnen openen. Nadien is de wet veranderd en werd de schoolplicht verlengd tot 18 jaar. De vraag is hoe men jongeren voor wie de kermis hun leven is, kan overtuigen om tot 18 jaar naar school te gaan. Hun beroep is op de kermis staan. Ook diegenen die een universiteitsdiploma hebben, keren terug. Als de kermis de eerste liefde is, dan is daar niets aan te doen.

Toen ik nog naar school ging, werden twee dagen per week gewijd aan de scheepvaart. Op 12-jarige leeftijd moesten we de boekhouding van een schip kunnen doen. Waarom kan men 14-jarigen geen professionele informatie, zoals sociale wetgeving en boekhouding, geven ? Vanaf 16 jaar moeten kinderen vaak helpen op de kermis en het merendeel wil trouwens niet meer naar school gaan.

De voorzitter : We hebben de duidelijke boodschap gekregen dat het ontwerp van gelijkekansen-decreet niet tegemoetkomt aan de vragen van de trekkende bevolking. Er moeten nog allerlei zaken ingevuld worden. Ik dank de sprekers en de commissieleden voor deze boeiende hoorzitting.

De verslaggever,

De voorzitter,

André

Gilbert

VAN NIEUWKERKE

VANLEENHOVE
